

Hrad Čabrad'

Archeologický výskum vybraných častí v roku 2013

Združenie RONDEL
Vypracoval Albert Loydl
2012

1. Východiskový stav

Združenie Rondel v spolupráci s obcou Čabradský Vrbovok má v úmysle realizovať stavebnú konsolidáciu a rekonštrukciu niektorých ohrozených častí hradu Čabrad'. Bez poznania stavu základového muriva, jeho priebehu či existencie, nie je možné rozhodnúť o konečnom riešení a realizácii stavebných úprav tak, aby sa zabezpečili ohrozené časti hradných objektov.

Vybrané časti hradu, kde by sa mal realizovať archeologický výskum sú:

- A** – južný portál 3. vstupnej brány (exteriér – interiér)
- B** – západný portál 2. vstupnej brány
- C** – interiér prístavby 2. vstupnej brány

2. Podrobný opis vybraných častí

2.A – južný portál 3. vstupnej brány

Vstup z exteriéru v južnej fasáde tvorili 2 portály. Hlavný portál mal podľa zachovaných zvyškov kamenné tesané ostenie a bol uzatvorený padacím mostom vahadlového typu. Vahadlovú konštrukciu mosta dokladá lôžko vo fasáde nad portálom, do ktorého zapadala horná časť brvna vyvažujúceho mostnú konštrukciu. Bočný portál mal menší padací most, ktorého manipuláciu zrejme zabezpečovali protizávažia. Portálmi sa vstupovalo do južnej miestnosti prejazdu, v ktorej bola pôvodne vedľa vstupu strieľňa flankujúca priestor pred bránou. V jej mieste bola neskôr vytvorená pec a strieľňa bola prebudovaná na okno.

Nad deštrukciou južného portálu je zachovaná koruna múru v pôvodnej výške, ktorá svojim postupným rozpadom ohrozuje bezpečnosť návštevníkov. Pred južným portálom je suťový kužel, ktorý neumožňuje bližšie poznanie a interpretáciu konštrukcie spodných partií južnej fasády. Bez poznania stavu a presného tvaru základového muriva nie je možné plánovať a realizovať sanáciu narušeného muriva a stabilizovať korunu múru.

Archeologický výskum by mal byť vedený tak, aby dal presnú odpoveď na otázky, týkajúce sa zachovanosti a stavu základového muriva, jeho stavebného vývoja a tvaru.

2.B – západný portál 2. vstupnej brány

Brána vznikla ako kulisová brána s dnes už neznámym typom portálu. Ten bol zničený pravdepodobne počas niektorého obliehania hradu v 16. storočí. Súčasný portál má charakter provízórneho riešenia a je značne amorfný s využitím kamenných kvádrov pôvodného ostenia portálu do prekladu. Ku kulisovej bráne je pristavaná vežová brána s prejazdom. Prejazd brány je zaklenutý jednoduchou valenou klenbou. V jeho severnej stene sa nachádza sedílica, ktorá bola pôvodne portálom smerom k bašte 1.

Nad súčasnou úroveň terénu nie sú zreteľné základy portálu, z ktorého je zachovaný rovný kamenný preklad z kvádrov. Tie svojim prípadným zrútením vážne ohrozujú návštevníkov hradu. Pokiaľ nepoznáme ako bol portál konštrukčne riešený, nemôžeme plánovať jeho zabezpečenie. Zároveň sa získajú poznatky o existencii prípadnej vlčej jame pred bránou, či v jej prejazde. Súčasťou

tohto výskumu by malo byť aj vyhodnotenie nálezových situácií stavebným historikom, ktorý nám môže pomôcť nájsť vhodné riešenie na sanáciu ohrozeného zvyšku portálu.

2.C - interiér prístavby 2. vstupnej brány

Rozmery pomerne rozsiahla miestnosť prístavby 2. vstupnej brány a dopravné problémy pri dovoze dlhých kusov reziva predurčujú konštrukčné riešenia tak, že sú potrebné drevené stojky v interiéri prístavby, ktoré budú podopierať stropy a samotný krov. Tie však potrebujú svoj základ, pri ktorého hĺbení budú porušené archeologické situácie. Zároveň potrebujeme výskumom určiť pôvodnú niveletu podlahy, nakoľko sa plánuje využitie prístavby následne po jej zastrešení. Tiež potrebujeme archeologickým výskumom získať poznatky o jej stavebnom vývoji a datovaní. Je predpoklad, že by mohla mať pod podlahou ukryté staršie konštrukcie.

3. Rozsah realizácie archeologického výskumu

Odhadovaný objem a plocha archeologického výskumu:

A – južný portál 3. vstupnej brány (exteriér – interiér)

Suťový kužel v exteriéri cca 140 m³

Suťový kužel v interiéri cca 50 m³

B – západný portál 2. vstupnej brány

Rozmer sondy cca 3 x 5,5 m - hĺbka cca do 1,5m

C – interiér prístavby 2. vstupnej brány

Rozmer sondy 5,90 x 9,50 x 6,70 x 7,60 m do odhadovanej hĺbky max 1,5m

4. Následná realizácia prác a zámery po skončení projektu

Po ukončení archeologického výskumu a stavebno-historického výskumu a vyhodnotení ich výsledkov bude na základe ich výsledkov spracovaný projekt sanácie statického problému a v nasledujúcej etape realizovaný stavebný zásah za účelom stabilizácie zachovanej koruny muriva a celkovému zabezpečeniu statiky južnej fasády objektu 3. vstupnej brány.

Podobne po spracovaní výsledkov archeologického výskumu v miestach plánovaných stojok v prístavbe 2. vstupnej brány budú zhotovené potrebné základy a upravená podlaha podľa rozhodnutia KPÚ BB. V nasledujúcej etape obnovy objektu bude realizovaná konštrukcia stropu a krovu nad prístavbou.

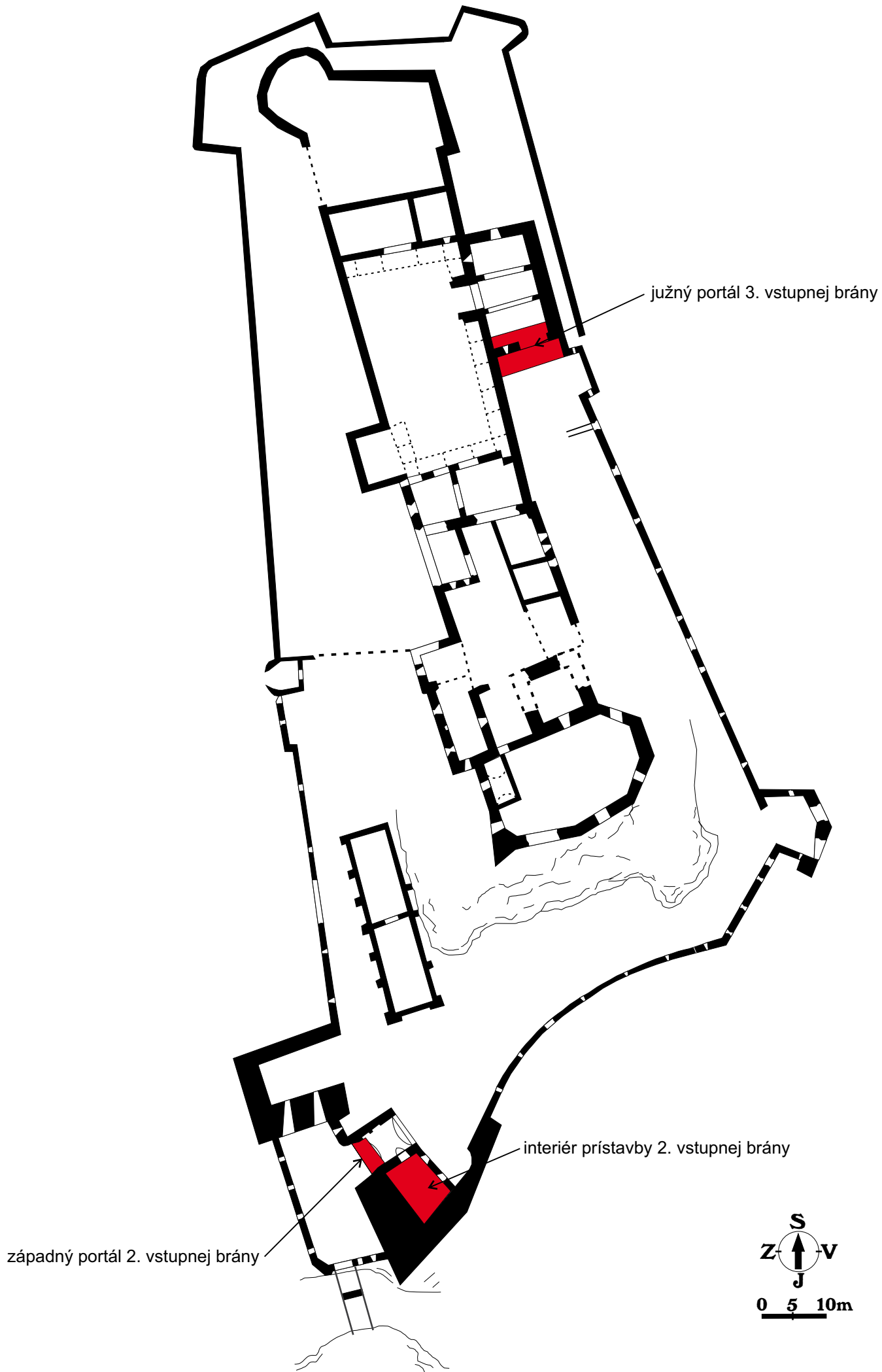
Spôsob realizácie sanácie západného portálu brány bude určený na základe výsledkov archeologického a stavebno-historického výskumu a nie je možné vopred určiť spôsob jej realizácie.

Cieľom je v čo najväčšej miere zabezpečiť fragment kamenného prekladu tak, aby jeho deštrukciou nebola ohrozená bezpečnosť návštevníkov hradu a podarilo sa zachovať čo najviac autentickej hmoty portálu.

5. Iné požiadavky

Združenie Rondel bude mať na realizátora výskumu nasledovné požiadavky, ktoré súvisia s filozofiou fungovania združenia na hrade – kultúrne dedičstvo patrí všetkým, ktorí majú oň záujem a všetky výsledky obnovy a bádania majú slúžiť ľuďom.

- Výsledky a vybraná fotodokumentácia z výskumu budú môcť byť publikované na webovej stránke združenia a v prípadných propagačných materiáloch.
- Nálezy z výskumu (platí to pre všetky nálezy od začiatku obnovy hradu) po prvotnom spracovaní by sme chceli sústrediť na jednom mieste – v regióne, najlepšie v Múzeu A. Sládkoviča v Krupine (pokiaľ bude mať múzeum o ne záujem).
- Realizátor výskumu bude brať ohľad na skutočnosť, že hrad je centrom prírodnej rezervácie na ochranu plazov a vyvaruje sa použitia ťažkých mechanizmov a minimalizuje negatívne dopady výskumu na životné prostredie.
- Vykopaný materiál bude triediť a použiteľný stavebný materiál (kameň) bude skládkovať na určenom mieste – prebytočná hlina, ktorá sa neupotrebí na zasypanie sond, bude dopravovaná mimo hradby.
- Realizáciou výskumnej sondy v priestore prejazdu západným portálom 2. vstupnej brány sa bude snažiť minimalizovať obmedzenia pre návštevníkov a po ukončení výskumu, zameraní a vyhodnotení výsledkov prednostne zrealizuje jej zasypanie tak, aby bola umožnená doprava materiálu do hradu.

3. vstupná brána - exteriér, interiér s vyznačením plánovaného rozsahu výskumu

2. vstupná brána - západný portál
s vyznačením plánovaného výskumu

Pohľad do interiéru prístavby 2. vstupnej brány

